

Nr 85.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående företagsräkning; given Drottningholms slott den 10 februari 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Sammanfattning.

I Sverige har tidigare endast en företagsräkning anordnats, nämligen år 1931. Med hänsyn till den utveckling, som vårt näringsliv därefter genomgått, äro uppgifterna till denna räkning i stort sett föråldrade. Aktuella uppgifter i ämnet kunna icke heller erhållas från annan statistik eller annat material. En närmare statistisk kännedom om vårt näringsliv kan därför blott erhållas genom en ny företagsräkning. Behov av en aktuell företagsstatistik har framträtt på flera områden. En sådan har betydelse bl. a. för konjunkturinstitutets undersökningar rörande den allmänna ekonomiska utvecklingen i landet och för nationalbudgetberäkningarna samt för åtgärder på arbetsmarknadens område och för utvecklingen av hantverket och småindustrien. Frågan om en ny företagsräkning har senast väckts av kommerskollegium efter kontakt med representanter för ett stort antal berörda myndigheter och organisationer. I propositionen föreslås, att en ny företagsräkning anordnas i kommerskollegii regi och att till vissa förberedelser för denna räkning sammanlagt 54 200 kronor anvisas å riksstaten för nästa budgetår.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 10 februari 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ericsson, fråga om *företagsräkning* och anför därvid följande.

En företagsräknings uppgift är att klarlägga de inom skilda näringsgrenar och lokala områden förekommande företagens antal, verksamhetsart, rättsliga organisation, omsättning, personal, användning av mekanisk kraft m. m. En sådan räkning utgör ett komplement till övrig ekonomisk statistik och möjliggör en fördjupad inblick i näringslivets organisation, omfattning, inre byggnad och funktioner.

I Sverige har hittills endast en företagsräkning genomförts, nämligen år 1931. För denna räkning anvisade riksdagen under budgetåren 1930/31—1934/35 sammanlagt 248 000 kronor, därav 25 000 kronor till förberedelsearbeten. Bestämmelser om skyldighet att avgiva uppgifter till räkningen m. m. meddelades av Kungl. Maj:t i kungörelse den 22 juli 1931 (nr 311). Räkningen utfördes av kommerskollegium och omfattade samtliga företag, även statliga och kommunala, oberoende av storlek, inom de flesta näringsgrenar. Undantag gjordes för jordbruk, skogsbruk i direkt förening med jordbruk samt viss verksamhet, som ej ansågs äga karaktär av näring i vanlig bemärkelse, såsom statlig och kommunal förvaltning, religionsvård, undervisningsväsende, försvarsväsende, social verksamhet i allmänhet samt vetenskaplig, litterär, konstnärlig och läkarverksamhet och därmed jämför- lig sysselsättning. En fullständig redogörelse för räkningen och dess resultat publicerades år 1935 av kommerskollegium i publikationsserien Statistiska Meddelanden (ser. A, band IV: 10).

Före det andra världskriget vidtogos av kommerskollegium vissa förberedande undersökningar för en ny företagsräkning år 1941. På grund av krigsutbrottet kommo emellertid planerna icke till utförande. Frågan om en ny företagsräkning har därefter väckts flera gånger. 1941 års *befolkningsutredning* tog sålunda i sin framställning rörande 1945 års folkräkning upp frågan och framhöll, att en fullständig företagsräkning borde komma till stånd så snart näringslivet och arbetsmarknaden fått ett mera normalt utseende och icke längre vore utsatta för efterkrigstidens omställningssvårigheter.

Småföretagsutredningen, som hade till uppgift att utreda hantverkets och småindustriens utvecklingsmöjligheter, föreslog i skrivelse den 12 november 1945, att en företagsräkning avseende hantverk och småindustri snarast skulle utföras. Utredningen anförde bl. a., att utvecklingen efter den allmänna företagsräkningen år 1931 varit sådan, att då framkomna uppgifter icke längre kunde antagas äga aktualitet, och att det icke heller vore möjligt att genom bearbetning av annat tillgängligt statistiskt material erhålla kännedom om hantverkets och småindustriens lokalisering, omfattning, arbetareantal, produktionsvärde, kreditförhållanden m. m. Kunskap om dessa förhållanden vore enligt utredningen en förutsättning för ett tillförlitligt bedömande av småföretagens utvecklingsmöjligheter. Huruvida den föreslagna räkningen skulle utföras separat eller i samband med en allmän företagsräkning borde enligt småföretagsutredningens mening främst bedömas från andra synpunkter än dem utredningen hade att anlägga.

Småföretagsutredningens förslag remitterades till socialstyrelsen, statistiska centralbyrån, kommerskollegium, konjunkturinstitutet, dåvarande statens arbetsmarknadskommission samt Industriens utredningsinstitut. Remissinstanserna förordade samtliga en allmän företagsräkning och framhöllo bl. a., att en sådan räkning gäve bättre möjligheter att tillgodose även småföretagsutredningens mera speciella önskemål.

Dåvarande chefen för handelsdepartementet, statsrådet Myrdal, uppdrog därefter åt särskilda sakkunniga¹, i det följande benämnda *beredningen*, att undersöka behovet av en ny företagsräkning samt, därest detta ansåges styrkt, uppdraga vissa allmänna riktlinjer för den fortsatta planeringen av en sådan räkning. Beredningen skulle även göra en preliminär beräkning av de ungefärliga kostnaderna för räkningens genomförande.

Den 3 oktober 1946 avlämnade beredningen en promemoria angående ny företagsräkning. I denna framhålles, att behovet av en företagsräkning vore så allmänt känt och omvittnat, att en fullständig inventering av intresserade parter synpunkter och önskemål i frågan ej ansetts erforderlig. Vid kommerskollegii undersökningar före det andra världskriget hade de hörda myndigheterna och näringsorganisationerna allmänt ansett, att en ny räkning borde komma till stånd. Enligt beredningens mening borde en företagsräkning verkställas utan tidsutdräkt dels för att fylla uppkomna luckor i kännedomen om den allmänna utvecklingen av näringslivet sedan 1931 och dels för att avhjälpa alltmer kännbara brister i den statistiska kunskapen på särskilda områden, såsom handel, småindustri, hantverk och serviceyrken. Beredningen hänvisar i detta sammanhang bl. a. till småföretagsutredningens förut nämnda framställning. Såsom skäl för en ny allmän företagsräkning åberopar beredningen vidare, att det endast genom en sådan räkning torde vara möjligt att få en tillfredsställande bild av befolkningens sysselsättningsförhållanden samt att räkningen kunde ge den statistiska kunskap om betydelsefulla sektorer av näringslivet, som erfordrades för de

¹ De sakkunniga voro överdirektören E. Höjer, ordförande, kommerserådet A. Lilienberg, professorn E. Lundberg, sekreteraren R. Meidner och numera professorn I. Svennilson.

fortlöpande nationalinkomstberäkningarna. Den nya räkningen borde företagas i samråd och ingående samarbete med näringslivets egna organisationer och arbetet uppläggas så, att jämväl näringslivets särskilda behov av information på skilda områden i största möjliga utsträckning tillgodosåges. I fortsättningen borde företagsräkningar verkställas med regelbundna mellanrum, förslagsvis vart femte eller åtminstone vart tionde år.

Den föreslagna företagsräkningen behövde enligt beredningens uppfattning icke omfatta jordbruksnäringen, enär erforderliga uppgifter rörande denna näring kunde inhämtas genom jordbruksräkningarna. Eljest uppgiftspliktig verksamhet, exempelvis såg- och kvarnrörelse, mejerirörelse, hantverk, handel och trafikrörelse, borde emellertid medtagas, även då den bedrevs i förening med jordbruk. Då erfarenheterna vid 1931 års företagsräkning visat, att det mötte svårigheter att erhålla en fullgod redovisning beträffande fisket, har beredningen ansett det tillrådligt att utelämna denna näringsgren vid den kommande företagsräkningen. För övriga näringars del syntes det ändamålsenligt att i stort sett följa principerna vid 1931 års företagsräkning. Beredningen förutsatte emellertid, att vid det fortsatta planeringsarbetet en detaljerad prövning komme att verkställas beträffande omfattningen och avgränsningen av de näringsgrenar, som medtoges.

Beredningen har framlagt två alternativ för företagsräkningens genomförande. Enligt *a l t e r n a t i v 1* skulle räkningen bestå av två led. Det första ledet, som benämnts räkningens *allmänna program*, skulle redovisa vissa för samtliga företag gemensamma frågor, uppställda på ett och samma frågeformulär. Beredningen har utgått från att dessa frågor måste bli relativt enkla och icke kunna gå in på speciella förhållanden, som känneteckna olika grenar av näringslivet. Uppgifterna skulle insamlas postledes. De borde kompletteras med en redovisning — det s. k. *speciella programmet* — som inhämtades genom frågeformulär, anpassade efter förhållandena inom olika verksamhetsbranscher. Härvid borde uppgifterna lämpligen insamlas av särskilda räknare. Båda de nu nämnda leden vore enligt beredningens mening lika nödvändiga. Genom det första erhöles en allmän orientering angående sysselsättning och omsättning. Till följd av att hithörande frågor uppställdes på ett särskilt för alla företag gemensamt formulär kunde denna del av företagsräkningen bearbetas för sig och framläggas snabbare än specialutredningarna för olika verksamhetsgrenar. Genom det andra ledet erhöles den närmare belysning av förhållandena inom skilda näringsgrenar, som enligt beredningens uppfattning vore ett av huvudändamålen med företagsräkningen.

Vid uppgörandet av förslag till frågor för det allmänna programmet har beredningen utgått från frågeformuläret för 1931 års företagsräkning. Vissa av frågorna där ha emellertid ansetts onödiga och utmönstrats. I stället ha föreslagits nya frågor, bl. a. beträffande personalens storlek vid fyra olika tillfällen under ett redovisningsår, varigenom säsongväxlingarna i sysselsättningen inom olika näringsgrenar skulle närmare belysas. Sammanfattningsvis har beredningen föreslagit, att på frågeformuläret för det allmänna programmet upptagas frågor avseende namn och belägenhet, verksamhets-

bransch, ägarekategori, företagets (arbetsställets) egenskap av ensamt företag, huvudföretag eller filial, omsättning under ett redovisningsår, vid räkningdatum sysselsatt personal med fördelning på yrkesgrupper och kön, antalet sysselsatta personer — exklusive ägare, företagsledare och förvaltningspersonal — vid förslagsvis fyra olika avlöningstillfällen under ett redovisningsår, till de anställda utbetalade löner under ett redovisningsår med fördelning på förvaltningspersonal och annan personal samt tidpunkten för firmans grundande och förvärv av nuvarande ägare. Beredningen har emellertid ansett, att den definitiva utformningen av det allmänna programmet borde överlämnas åt den myndighet, som får i uppdrag att verkställa räkningen.

Det speciella programmet borde enligt beredningen genomföras först sedan materialet från räkningens allmänna program inkommit och undergått viss bearbetning och sålunda en vägledande klassificering av företagen erhållits. Den närmare planläggningen och prövningen av det speciella programmet borde anförtros åt särskilda sakkunniga och utföras i samråd med representanter för bl. a. förvaltnings- och forskningsorgan samt organisationer inom berörda delar av näringslivet. Till behandling behövde antagligen upptagas frågan om specialutredningarnas koordination med löpande statistik samt hur behovet av bättre statistisk information på olika områden i fortsättningen skulle tillgodoses. En del av utredningarna syntes kunna göras partiella. I vissa fall kunde det vara lämpligt att göra förberedande provundersökningar.

Beträffande behovet av specialundersökningar på olika områden har beredningen anfört bl. a. följande.

Det statistiska underlaget för nationalinkomstberäkningarna uppvisar i flera avseenden stora luckor. En kartläggning av företagens kostnader utgör för erhållandet av ökad kunskap beträffande inkomstbildningen en mycket angelägen utredningsuppgift. De i industristatistiken ingående företagens redovisa numera de viktigare kostnaderna, med viss uppdelning på utbetalade löner, inköpta varor m. m., i sina årliga uppgifter till kommerskollegium. Liknande uppgifter i för olika verksamhetsbranscher avpassad form böra genom specialutredningar inhämtas även från övriga delar av näringslivet.

Kännedomen om produktionen synes beträffande den större industrien vara väl tillgodosedd genom den årliga industristatistiken. Frånvaron av statistik rörande hantverkets och till stor del även småindustriens produktion reducerar emellertid möjligheterna till en samlad överblick av hela näringslivets produktionsinriktning och -resultat. Bristen i nämnda avseende har gjort sig starkt kännbar bl. a. vid beräkningar rörande nationalinkomsten samt landets försörjning med vissa varor. Även näringslivet torde ha stort behov av uppgifter på detta område.

Beredningen vill även särskilt framhålla behovet av en redovisning beträffande avsättningsvägarna och avsättningsområdena för hantverkets och småindustriens produkter för ökad kännedom om de olika verksamhetsbranschernas roll vid distributionen. Ur denna synpunkt äro motsvarande data jämte uppgifter om export även erforderliga beträffande grosshandels och den större industriens avsättning. En sådan redovisning, kompletterad med uppgifter om lagrens storlek, bör också kunna ge underlag för säkrare beräkningar av nationalinkomsten.

Bland andra viktiga speciella undersökningsobjekt nämner beredningen företagens omsättning med fördelning på varukategorier, företagens kapitalförhållanden samt förekomsten av hel- och deltidssysselsättning.

Det av beredningen framlagda alternativ 2 för företagsräkningens genomförande innebär, att räkningen skulle bestå av ett enda led och uppläggas så, att vissa av de frågor, som enligt alternativ 1 ingå i det speciella programmet, skulle intagas i samma formulär som de allmänna frågorna. Specialfrågorna skulle härvid anpassas efter förhållandena inom olika branscher, och uppgifterna skulle insamlas av särskilda räknare. Vid detta alternativ skulle den fördelen vinnas, att samtliga uppgifter komme att hänföra sig till samma år och företagen icke behövde besvaras mer än en gång. Flera nackdelar vore emellertid förbundna med denna ordning. Utarbetandet av frågeformulär krävde bl. a. ingående samråd med representanter för olika näringsgrenar och förberedande provundersökningar måste antagligen utföras. Planläggningen och organisationen komme därför att kräva väsentligt längre tid än för det första alternativets allmänna program. Härigenom komme den allmänna översikten över företagsstrukturen att fördröjas. Icke heller kunde man i detta fall vid specialundersökningarna bygga på en föregående noggrann klassificering av företagen.

Vid avvägningen av de två alternativens fördelar och olägenheter i olika avseenden har beredningen — om än med stor tveksamhet från några medlemmars sida — stannat vid att förorda det första alternativet, enligt vilket räkningen skulle genomföras i två led.

Beredningen har gått närmare in på frågan om organisationen av det förberedande arbetet och sättet för genomförandet av företagsräkningens allmänna program enligt alternativ 1. Härvid har beredningen föreslagit, att det skall ankomma på kommerskollegium att i samråd med andra myndigheter och näringslivets organisationer verkställa den fortsatta planeringen av programmet samt att genomföra räkningen. Till det förberedande arbetet räknar beredningen icke blott kollegii egentliga planlägningsarbete utan även upprättandet av namn- och adresslistor över de företag, som skola inbegripas i räkningen. Beredningen har föreslagit, att i allmänhet taxeringsnämndsordförandena skola få i uppdrag att utarbeta sådana listor. Länsstyrelserna skulle kontrollera, att listor inkomme från alla håll och att kommerskollegii instruktioner följts. Därefter skulle listorna översändas till kollegium, som skulle företaga en ingående kontroll och komplettering av desamma. Vid distributionen och insamlingen av frågeformulären borde kollegium få anlita länsarbetsnämnderna, som ägde ingående kännedom om näringslivet inom länen och tidigare deltagit i statistiska undersökningar. Räkningen enligt det allmänna programmet borde enligt beredningens mening lämpligen äga rum i maj 1948.

Vissa beräkningar av kostnaderna för förberedelsearbetena och genomförandet av företagsräkningens allmänna program enligt alternativ 1 ha gjorts av beredningen. Härvid har bl. a. förutsatts, att ökningen av antalet företag sedan 1931 icke överstege cirka 25 procent samt att uppgifterna på

frågeformulären ej komme att bliva mera omfattande än vid 1931 års räkning. Beredningen har utgått från att förberedelsearbetena skulle kräva viss personal i början av år 1947 samt att räkningen skulle organiseras i full omfattning omkring den 1 juli 1948 och arbetet i gynnsamt fall kunde vara i huvudsak slutfört med utgången av 1949. Den för det allmänna programmet erforderliga personalen hos kollegium har av beredningen uppskattats till ungefär 50 personer, därav 1 ledare och byråchef, 1 förste aktuarie, 1 aktuarie, 2 förste amanuenser, 9 amanuenser, 1 kansliskrivare, 4 kanslibiträden, 1 vaktmästare samt cirka 30 biträden, inräknat 10 stanserskor. Den sammanlagda kostnaden för denna personal har beredningen med utgångspunkt från 1946 års lönenivå beräknat till i runt tal 600 000 kronor. Övriga kostnader, såsom ersättningar för arbetet med namn- och adresslistorna samt för distributionen och insamlingen av frågeformulären, lokalhyra, kostnader för den maskinella bearbetningen av materialet och tryckningskostnader för den slutliga redogörelsen, ha likaledes uppskattats till ungefär 600 000 kronor. Den sammanlagda kostnaden för företagsräkningens allmänna program enligt alternativ 1 skulle sålunda uppgå till cirka 1 200 000 kronor. Beredningen har emellertid framhållit, att en definitiv kostnadsberäkning kunde göras först sedan räkningens omfattning och frågeformulärens innehåll slutgiltigt bestämts.

Några kostnadsberäkningar för företagsräkningens speciella program enligt alternativ 1 eller för alternativ 2 har beredningen icke ansett sig kunna uppgöra. Beredningen framhåller dock, att kostnaderna för det speciella programmet antagligen komme att betydligt överstiga utgifterna för det allmänna programmet.

Frågan om en ny företagsräkning har senast väckts av *kommerskollegium*: I en till handelsdepartementet år 1949 ingiven promemoria har ämbetsverket meddelat, att önskemålen om en ny företagsräkning under senare tid framförts från skilda håll. För en närmare diskussion av frågan hade kollegium i februari 1949 sammankallat representanter för statistiska centralbyrån, socialstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, konjunkturinstitutet, riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap, dåvarande statens industrikommission, 1948 års statistikutredning, arbetsmarknadsstatistikkommittén, Sveriges Industriförbund, Sveriges Grossistförbund, Sveriges Köpmannaförbund, Kooperativa Förbundet, Landsorganisationen i Sverige samt Tjänstemännens Centralorganisation. Av den förda diskussionen hade framgått, att allmän enighet rådde om behovet av en ny företagsräkning och om önskvärdheten av att åtgärder för en sådan räkning vidtoges snarast möjligt. Till samma ståndpunkt hade senare anslutit sig Sveriges Hantverks- och Småindustriorganisation, som icke varit representerad vid sammanträdet. I fråga om formen för räkningens genomförande hade man vid sammanträdet varit böjd för det av 1946 års beredning framlagda alternativ 1.

Kommerskollegium har framhållit, att genomförandet av en företagsräkning förutsatte tidskrävande planläggnings- och andra förberedelsearbeten, däribland ett ingående samarbete med olika myndigheter och näringslivet

organisationer. Huvuddelen av det egentliga planeringsarbetet samt upprättandet av erforderliga namn- och adresslistor måste enligt kollegium anstå till dess beslut fattats om räkningens genomförande och erforderliga anslag beviljats.

Beträffande planeringsarbetet för en företagsräkning enligt det allmänna programmet i beredningens första alternativ har kommerskollegium i särskild promemoria anfört i huvudsak följande, varvid kollegium utgått från att uppdraget att handha räkningen anförtros kollegium.

Arbetet med planering av en ny företagsräkning omfattar i huvudsak följande moment.

1) Översyn och överarbetning av 1946 års promemoria verkställs inom kommerskollegium och kännedom om tillvägagångssättet vid liknande räkningar i andra länder inhämtas.

2) Därefter utarbetas en reviderad promemoria, som tillställs förvaltnings- och forskningsorgan samt närings- och personalorganisationer, vilka äro intresserade av eller beröras av företagsräkningen. Sedan hållas överläggningar med representanter för nämnda organ och organisationer, varvid olika metod- och organisationsfrågor diskuteras. Även särskilda sakkunniga på olika specialområden torde behöva anlitas.

3) På grundval av de vid överläggningarna framkomna synpunkterna och önskemålen utarbetar kollegium förslag till program och organisation för företagsräkningen. Förslaget förelägges intresserade parter för granskning.

4) Jämsides med de nämnda överläggningarna och förberedelsearbetena planeras metoderna för upprättandet av namn- och adresslistor för uppgiftsinsamlingen. För detta ändamål hållas överläggningar med bl. a. representanter för taxerings- och mantalsskrivningsorgan samt arbetsmarknadsstatistikutredningen, vilken utreder frågan om upprättandet av ett allmänt företagsregister.

5) Sedan de i det föregående angivna förberedelsearbetena avslutats, verkställer kollegium den definitiva utformningen av företagsräkningens program och organisationsplan. Kostnaderna för räkningens utförande beräknas.

6) Förslag till frågeformulär utarbetas och diskuteras med sakkunniga och organisationer m. fl.

7) Materialets bearbetning och arbetets organisation planeras och olika önskemål beträffande behövliga specialbearbetningar och specialsammansställningar prövas.

Enligt kommerskollegii beräkningar skulle förberedelserna fram till utarbetandet av förslag till frågeformulär kunna vara avslutade i december 1950, då en fullständig plan för räkningen skulle kunna framläggas. De återstående planeringsarbetena skulle kunna utföras under tiden fram till den 1 juli 1951, då företagsräkningens organisation skulle i stort sett träda i funktion i full utsträckning. Viss amanuens- och biträdespersonal skulle dock icke behöva anställas förrän senare, beroende på datum för räkningen.

Några definitiva kostnadsberäkningar för en företagsräkning enligt det allmänna programmet i beredningens första alternativ har kommerskollegium icke ansett sig kunna framlägga förrän en fullständig plan för räkningen utarbetats. Kollegium har dock gjort vissa preliminära kalkyler, som sluta på en summa av 1 800 000 kronor. De olika posterna i denna preliminära beräkning framgå av följande tablå.

Ändamål	Kostnader
Personal	900 000
Ersättning till sakkunniga och för upprättande av företagslistor	200 000
Ersättning för insamling av uppgifter	125 000
Lokalhyra, städning, lyse m. m.	150 000
Möbler, armatur o. d.	75 000
Maskininköp	25 000
Maskinell bearbetning	50 000
Tryckning av blanketter	100 000
Skrivmaterial, telefon m. m.	175 000
Summa kronor	1 800 000.

Beträffande medelsbehovet för företagsräkningen har kommerskollegium vidare anfört, att kollegium icke kunde utföra de erforderliga planlägningsarbetena, med mindre ämbetsverket erhöle särskild personal för ändamålet. För innevarande budgetår borde kollegium erhålla 1 amanuens i Cg 22 och 1 kanslibitråde i Cg 11. För avlöning av denna personal under tre månader har kollegium räknat med ett medelsbehov av i runt tal 4 200 kronor. För nästa budgetår erfordrades medel för avlöning av 1 förste aktuarie i Cg 29, 1 amanuens i Cg 22, 1 amanuens i Cg 19 samt 1 kanslibitråde i Cg 11 eller sammanlagt i runt tal 40 000 kronor. Vidare erfordrades för budgetåret 1950/51 sammanlagt 10 000 kronor till expenser m. m., såsom städning av erforderliga lokaler samt inköp av möbler, skriv- och räknemaskiner.

Departementschefen. Uppgifterna till 1931 års företagsräkning äro nu snart tjugio år gamla och torde med hänsyn till den utveckling, som vårt näringsliv under tiden genomgått, i stort sett vara föråldrade. Aktuella uppgifter om företagens antal, storlek, antal anställda, verksamhet, omsättning, belägenhet m. m. kunna icke heller erhållas från annan statistik eller annat material. Kommerskollegii industristatistik är visserligen innehållsrik men avser i regel icke industriföretag med mindre än fem anställda. Hantverket och småindustrien omfattas således i stort sett icke av denna statistik och kunskap om dessa näringsgrenars förhållanden kan icke heller erhållas från annat håll. Aktuell företagsstatistik saknas vidare för stora delar av transportväsendet samt för hotell- och restaurangnäringen, serviceyrkena m. m. Förhållandena inom handeln ha visserligen nyligen utretts genom 1946 års företagsinventering, men därvid infordrades icke uppgifter rörande omsättningen. Vår näringsstatistik tarvar sålunda i flera avseenden komplettering. En närmare kännedom om vårt näringsliv kan, statistiskt sett, blott erhållas genom en ny företagsräkning.

Behovet av en aktuell företagsstatistik framträder starkt på flera områden. Vid konjunkturinstitutets undersökningar rörande den allmänna ekonomiska utvecklingen i landet ligger en stor svårighet däri, att icke fullständiga och tillförlitliga uppgifter finnas om företagen i landet. Samma svårigheter göra sig gällande vid de beräkningar, som ligga till grund för nationalbudgeten. Då såväl konjunkturinstitutets utredningar som de där-

till anknutna nationalbudgetberäkningarna äro av stor betydelse för det allmännas åtgärder på det ekonomiska området, är det angeläget att ett så fullgott material som möjligt erhålles såsom grundval för beräkningarna.

För olika åtgärder på arbetsmarknadens område äro tillförlitliga uppgifter om befolkningens sysselsättningsförhållanden av betydelse. För tillfredsställande statistisk belysning av detta område är det av stor vikt att erhålla en mera fullständig och tillförlitlig kunskap om företagslivet.

I flera sammanhang har det visat sig önskvärt att främja utvecklingen av hantverket och småindustrien, som svara för en mycket viktig del av den produktiva verksamheten i landet. Med hänsyn härtill är det angeläget att få en närmare överblick över omfattningen m. m. av dessa företagsformer. Denna överblick kan icke erhållas med mindre en ny företagsräkning kommer till stånd. Den närmare kännedom om näringslivet, som en sådan räkning ger, har vidare betydelse vid bedömandet av de icke minst för landsbygden aktuella frågorna rörande näringslivets lokalisering och möjligheterna att åstadkomma en mera differentierad företagsamhet inom områden, där näringslivet för närvarande är ensidigt inriktat.

Samtliga myndigheter och organisationer, som yttrat sig i frågan, ha förordat att en ny företagsräkning igångsättes så snart förhållandena det medgiva. Nämnas må även att en företagsräkning genomförts i Danmark år 1948.

Av det anförda framgår, att starka skäl tala för en ny företagsräkning. Jag tillstyrker därför, att en sådan räkning anordnas så snart möjlighet därtill finnes eller under loppet av 1951. Genom räkningens förläggande till nämnda år skulle samtidigt den fördelen vinnas, att räkningen komme att i tiden nära ansluta sig till 1950 års folkräkning. Företagsräkningen bör lämpligen handhavas av kommerskollegium. Den torde till en början endast böra omfatta det allmänna programmet i beredningens första alternativ och således bygga på vissa för samtliga berörda företag gemensamma frågor, uppställda på ett och samma frågeformulär. Frågan om en komplettering av denna undersökning med specialundersökningar för olika branscher torde få övervägas senare.

Såsom kommerskollegium framhållit kräver företagsräkningens genomförande omfattande planerings- och andra förberedelsearbeten. Den erforderliga tiden för dessa har beräknats till ungefär ett och ett halvt år. Förberedelseåtgärderna, som förutsätta ett nära samarbete med olika myndigheter och berörda enskilda organisationer, äro i stor utsträckning sådana, att de icke rimligen kunna utföras innan beslut fattats om räkningens verkställande. Skall räkningen komma till stånd år 1951, är det därför nödvändigt att beslut fattas redan innevarande vår.

Kostnaderna för företagsräkningen kunna ännu icke närmare beräknas. Vissa av kommerskollegium gjorda preliminära kalkyler beträffande det nu aktuella allmänna programmet sluta på i runt tal 1 800 000 kronor. Mera definitiva kostnadsberäkningar kunna framläggas först då förberedelserna för räkningen fortskridit betydligt längre än nu är fallet. För att kom-

merskollegium skall kunna igångsätta det egentliga förberedelsearbetet måste medel ställas till kollegii förfogande för avlöning av viss personal m. m. För detta ändamål erfordras enligt kollegii beräkningar dels 4 200 kronor för innevarande och dels 50 000 kronor för nästa budgetår eller sammanlagt 54 200 kronor. Jag tillstyrker att sistnämnda belopp anvisas för ändamålet. Beloppet torde i sin helhet böra utgå i form av ett reservationsanslag å riksstaten för nästa budgetår. Anslaget föreslås få benämningen *Kostnader för företagsräkning*.

Frågan om ytterligare medelsanvisning torde få anmälas, sedan en mera definitiv kostnadsberäkning kunnat upprättas.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader för företagsräkning* för budgetåret 1950/51 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 54 200 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bengt Augustinsson.